

Uppgifter B

Textpaket

Litteracitet

1

Steg 2

3

Elever som läser och skriver

Innehåll

Inledning.....	3
----------------	---

Textpaket 1

Lejonet och räven.....	5
------------------------	---

En karta över en ö.....	7
-------------------------	---

Skorpionen	9
------------------	---

Textpaket 2

Skorpionen	12
------------------	----

Den giriga mannen	14
-------------------------	----

Potatischips.....	16
-------------------	----

Textpaket 3

Skorpionen	19
------------------	----

Potatischips.....	21
-------------------	----

Sömn	23
------------	----

Mjölk.....	25
------------	----

Världens städer.....	27
----------------------	----

Litteratur- och bildförteckning.....	29
--------------------------------------	----

Inledning

Detta häfte innehåller underlag för *Uppgifter B – Textpaket*. Uppgifterna använder du tillsammans med *Samtals- och dokumentationsunderlag B* och *Bedömningsunderlag för Uppgifter B*.

Instruktionerna för hur du genomför uppgifterna finns i *Samtals- och dokumentationsunderlag B*.

Dokumentera elevens svar på uppgifterna i bedömningsunderlagen. Var uppmärksam på att svarsrutorna för ”Ja” och ”Nej” kommer i en annan ordning på elevens svarsblad när språket har läsriktningen höger–vänster.

Varje uppgift består av två blad – en text och elevens svarsblad med läsförståelsefrågor. Information om hur du väljer uppgifter till eleven finns i lärarhandledningen (se s. 6–7). Skriv ut uppgifterna i färg och enkelsidigt så att eleven kan se texten och frågorna samtidigt.

Se gärna tolken kopior av uppgifterna du har valt, både på svenska och på elevens språk.

Om översättningen

Översättningen följer den vedertagna skriftspråkstandarden som gäller för förvaltnings- och undervisningsspråket. Finska används av ca 6 miljoner människor i norra Europa. Det är enligt lag (2000) och tillsammans med svenska officiellt språk i Finland och erkänt minoritetsspråk samt provinsiellt förvaltningspråk i Sverige enligt lag (2009), där det förekommer i två varieteter, *meänkieli* och *suomi*, tornedalsfinska och standardfinska. Finska förekommer också i Nordnorge i en närliggande varietet som kallas kvänka. Latinskt alfabet.

Anpassning av uppgifter för elever med funktionsnedsättning

Om du läser upp eller spelar in uppgifter för elever med svår synnedsättning behöver du anpassa uppgifter som innehåller bilder eller figurer. Kontakta en speciallärare eller specialpedagog om det behövs.

Textpaket 1

- Text 1. Lejonet och räven. Beskriv innehållet i bilden.
- Text 2. En karta över en ö. Uppgiften stryks.
- Text 3. Skorpionen. Beskriv skorpionen i bilden. (Ingår även i textpaket 2 och 3)

Textpaket 2

- Text 3. Potatischips. Använd riktiga potatischips. (Ingår även i textpaket 3)

Textpaket 3

- Text 3. Sömn. Figuren kan strykas. Frågorna 3 och 4 som bygger på information i figuren stryks.
- Text 5. Världens städer. Diagrammet kan strykas. Frågorna 2 och 4 som bygger på information i diagrammet stryks.

Läs mer i *Anpassning för elever med funktionsnedsättning*.

Textpaket 1

Leijona ja kettu

Leijona makasi luolassaan.

Se makasi siellä yötä päivää.

Luolasta kuului vain pieniä, väsyneitä karjaisuja.

– Hän on sairas, eläimet ajattelivat ja säälivät leijonaa.

Ne menivät leijonan luokse luolaan ja veivät mukanaan pieniä lahjoja.

Kettu ei kuitenkaan mennyt sisälle luolaan.

Leijona kysyi pehmeällä äänellä:

– Ystäväiseni, mikset tule sisälle? Kaikki muut ovat olleet täällä.

– Ajattelin kyllä tulla, kettu vastasi, mutta näin jalanjäljet ja pelästyin. Kaikki jalanjäljet johtavat sisälle luolaasi, mutta yhtekään eivät johda ulos luolasta. Siksi taidan pysytellä ulkopuolella.

IPSA-KARIN, ERIKSSON

Kysymyksiä tarinasta "Leijona ja kettu"

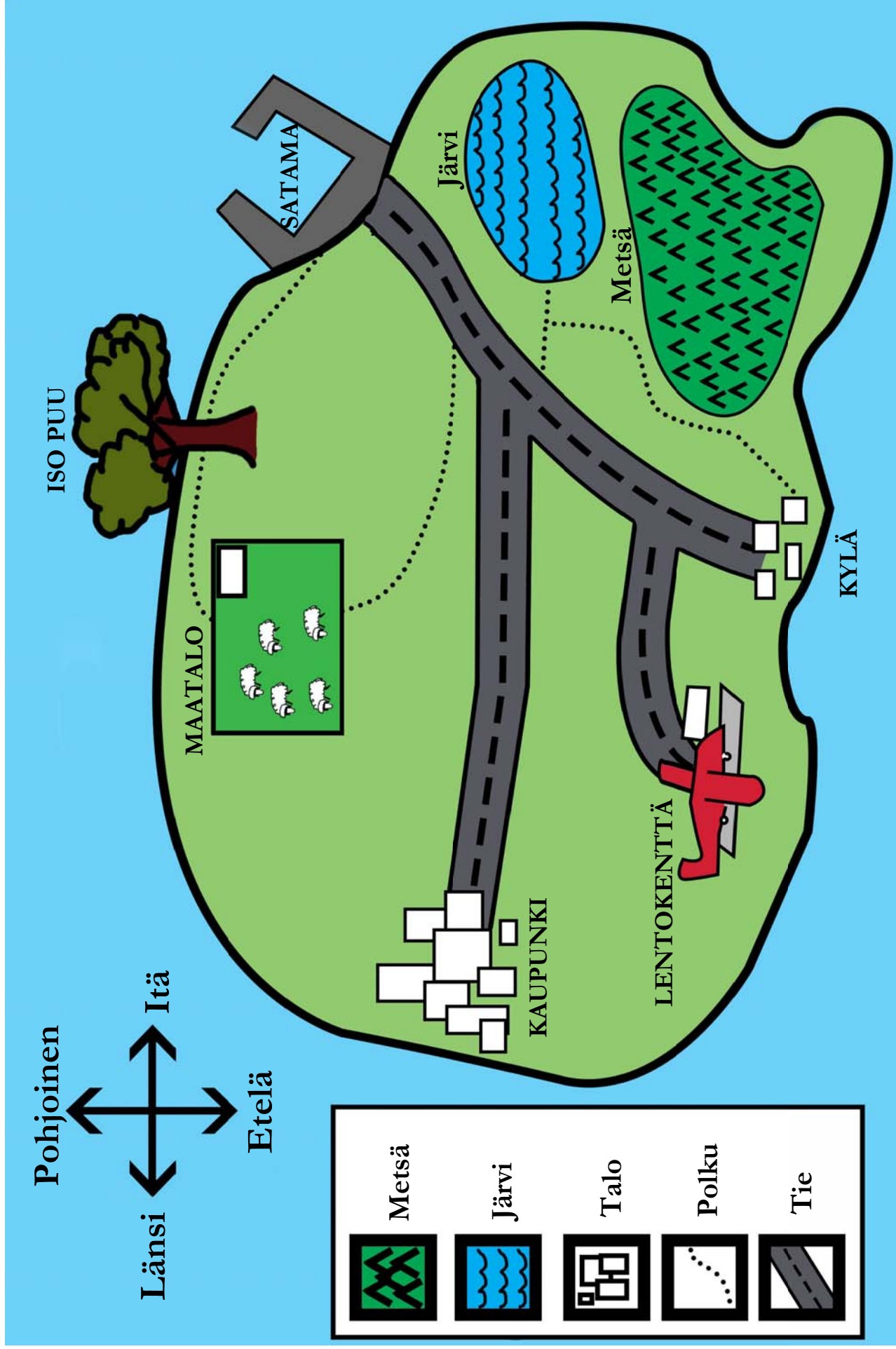
Vastaa Kyllä tai Ei seuraaviin kysymyksiin tekstistä.

	Kyllä	Ei
1. Oliko leijona luolassaan koko ajan?	☐	☐
2. Menikö kettu luolaan leijonan luokse?	☐	☐
3. Antoiko kettu leijonalle lahjoja?	☐	☐
4. Oliko leijona syönyt muut eläimet?	☐	☐

Vastaa seuraaviin kysymyksiin suullisesti.

5. Voitko kertoa lyhyesti omin sanoin, mistä tekstissä kerrotaan?
6. Luuletko, että leijona oli sairas? Voitko kertoa, miksi ajattelet niin?
7. Oliko kettu viisaampi kuin muut eläimet? Voitko kertoa, miksi ajattelet niin?
8. Luuletko, että tästä kertomuksesta voi oppia jotakin? Voitko kertoa, miksi ajattelet niin?

Saaren kartta

Kysymyksiä tekstistä ”Saaren kartta”

Pane rasti ruutuun sen vastauksen kohdalle, joka mielestäsi on oikea. Saat rastittaa vain yhden vastausvaihtoehdon.

1. Mikä näistä paikoista on lähimpänä satamaa?

- A ☐ Kaupunki
B ☐ Järvi
C ☐ Maatalo

2. Mikä näistä paikoista on kaupungin pohjoispuolella?

- A ☐ Lentokenttä
B ☐ Metsä
C ☐ Maatalo

3. Jos kävelet kaupungista järven suuntaan, mihin suuntaan olet menossa?

- A ☐ Pohjoiseen
B ☐ Länteen
C ☐ Itään

4. Kuvittele olevasi kävelyllä saarella. Noudata ohjeita.

1. Lähde liikkeelle kylästä.
2. Kulje tietä pitkin kohti satamaa.
3. Käänny toisesta tienristeyksestä vasemmalle.
4. Jatka kävelyä, kunnes tie päättyy.
5. Missä olet nyt?

- A ☐ Maatalossa
B ☐ Kaupungissa
C ☐ Satamassa

Skorpioni – hämähäkkieläin, jolla on pistin

Lämpimillä alueilla ei kannata työntää sormiaan muurien tai kivikasojen pieniin reikiin. Myös kengät, joita ei ole käytetty vähään aikaan, on hyvä ravistella ja tyhjentää. Ne eivät ehkä olekaan enää tyhjiä. Skorpionit eivät nimittäin pidä valosta, vaan ne maata lymyävät onkaloissa ja muissa pimeissä paikoissa päivisin. Skorpioneja on lämpimissä maissa kaikkialla maapallolla, mutta niitä näkee harvoin.

Pistää uhrinsa kuoliaaksi

Skorpionit voivat olla erittäin myrkyllisiä, vaikka useimpien lajien pistot eivät olekaan tappavia meille ihmisille. Skorpionien pituus vaihtelee yhdestä kahteenkymmeneen senttimetriin sen mukaan, mistä lajista on kyse. Kaikilla skorpioneilla on myrkkypistin hännän päässä. Tappaessaan saaliinsa skorpioni tarttuu siitä kiinni saksillaan, taivuttaa häntänsä selän ylitse ja pistää uhriaan. Pelästynyt skorpioni pyörähtelee nopeasti ympäriinsä kohdistukseen pistimensä jatkuvasti vihollisen suuntaan.

Yöllä skorpionit metsästävät isoja hämähäkkejä ja erilaisia pikkuötököitä. Liikkuessaan ne tunnustelevat alustaa saksillaan, ja tarttuvat sitten saaliiseensa ja tappavat sen myrkkypistimellään.

Skorpioni

Kysymyksiä tekstistä ”Skorpioni”

Vastaa Kyllä tai Ei seuraaviin kysymyksiin tekstistä.

	Kyllä	Ei
1. Viihtyykö skorpioni pimeässä?	☐	☐
2. Voivatko <i>kaikki</i> skorpionit tappaa ihmisen?	☐	☐
3. Ovatko kaikki skorpionit yhtä suuria?	☐	☐
4. Pyydystääkö skorpioni uhrinsa saksillaan?	☐	☐

Vastaa seuraaviin kysymyksiin suullisesti.

5. Voitko kertoa lyhyesti omin sanoin, mistä tekstissä kerrotaan?
6. Skorpionia koskevassa tekstissä lukee, että kengät on syytä ravistella tyhjiksi. Miksi luulet, että niin pitää tehdä? Voitko kertoa, miksi ajattelet niin?

Textpaket 2

Skorpioni – hämähäkkieläin, jolla on pistin

Lämpimillä alueilla ei kannata työntää sormiaan muurien tai kivikasojen pieniin reikiin. Myös kengät, joita ei ole käytetty vähään aikaan, on hyvä ravistella ja tyhjentää. Ne eivät ehkä olekaan enää tyhjä. Skorpionit eivät nimittäin pidä valosta, vaan ne maata lymyävät onkaloissa ja muissa pimeissä paikoissa päivisin. Skorpioneja on lämpimissä maissa kaikkialla maapallolla, mutta niitä näkee harvoin.

Pistää uhrinsa kuoliaaksi

Skorpionit voivat olla erittäin myrkyllisiä, vaikka useimpien lajien pistot eivät olekaan tappavia meille ihmisille. Skorpionien pituus vaihtelee yhdestä kahteenkymmeneen senttimetriin sen mukaan, mistä lajista on kyse. Kaikilla skorpioneilla on myrkkypistin hännän päässä. Tappaessaan saaliinsa skorpioni tarttuu siitä kiinni saksillaan, taivuttaa häntänsä selän ylitse ja pistää uhriaan. Pelästynyt skorpioni pyörähtelee nopeasti ympäriinsä kohdistukseen pistimensä jatkuvasti vihollisen suuntaan.

Yöllä skorpionit metsästävät isoja hämähäkkejä ja erilaisia pikkuötököitä. Liikkuessaan ne tunnustelevat alustaa saksillaan, ja tarttuvat sitten saaliiseensa ja tappavat sen myrkkypistimellään.

Skorpioni

Kysymyksiä tekstistä "Skorpioni"

Vastaa Kyllä tai Ei seuraaviin kysymyksiin tekstistä.

	Kyllä	Ei
1. Viihtyykö skorpioni pimeässä?	☐	☐
2. Voivatko <i>kaikki</i> skorpionit tappaa ihmisen?	☐	☐
3. Ovatko kaikki skorpionit yhtä suuria?	☐	☐
4. Pyydystääkö skorpioni uhrinsa saksillaan?	☐	☐

Vastaa seuraaviin kysymyksiin suullisesti.

5. Voitko kertoa lyhyesti omin sanoin, mistä tekstissä kerrotaan?
6. Skorpionia koskevassa tekstissä lukee, että kengät on syytä ravistella tyhjiksi. Miksi luulet, että niin pitää tehdä? Voitko kertoa, miksi ajattelet niin?

Saituri

Saituri myi koko omaisuutensa ja sulatti saamansa kultarahat suureksi kultakimpaleeksi. Kultakimpaleen hän kaivoi puutarhaansa puun juurelle. Hän kävi puun luona joka päivä. Eräänä päivänä yksi naapureista näki hänet ja ymmärsi heti, mitä saituri oli tehnyt. Kun saituri oli lähtenyt muualle, naapuri käytti tilaisuutta hyväkseen, kaivoi kultakimpaleen maasta ja vei sen mukanaan.

Kun saituri seuraavana päivänä meni katsomaan aarrettaan, hän näki kuopan maassa. Epätoivoissaan hän alkoi itkeä ja repiä hiuksiaan. Eräs ystävä, joka sattui kulkemaan ohitse, kysyi mitä oli tapahtunut. Saituri kertoi, mitä oli tapahtunut.

– Vai niin, ei siis mitään sen pahempaa, ystävä sanoi. Siinä tapauksessa sinun on aivan turha surra. Eihän se kulta todellisuudessa oikeastaan edes ollut sinun. Ota kivi ja työnnä se kuoppaan kultakimpaleen tilalle ja kuvittele mielessäsi, että se on kultakimpale! Siitä on sinulle aivan yhtä paljon iloa ja hyötyä.

Kysymyksiä tekstistä "Saituri"

Pane rasti ruutuun sen vastauksen kohdalle, joka mielestäsi on oikea. Saat rastittaa vain yhden vastausvaihtoehdon.

1. Kuinka saituri sai kultakimpaleen?

- A ☐ Hän osti sen naapuriltaan.
B ☐ Hän valmisti sen rahoista.
C ☐ Hän löysi sen puutarhastaan.

2. Miksi saituri meni joka päivä puun luokse?

- A ☐ Kaivaakseen maahan lisää kultaa.
B ☐ Kaivaakseen kultakimpaleen maasta.
C ☐ Vahtiakseen kultaansa.

3. Mitä tästä tarinasta voi oppia?

- A ☐ Että rikkauksista on jaettava myös muille.
B ☐ Että rikkauksista on hyötyä vain, jos niitä käytetään.
C ☐ Että meidän on aina syytä kuunnella naapureitamme ja ystäviämme.

Vastaa seuraaviin kysymyksiin suullisesti.

4. Voitko kertoa lyhyesti omin sanoin, mistä tekstissä kerrotaan?
5. Miksi luulet, että saituri myi koko omaisuutensa?
Voitko kertoa, miksi ajattelet niin?
6. Miksi mies voi ystävän mielestä yhtä hyvin kaivaa kuoppaan kiven?
Voitko kertoa, miksi ajattelet niin?

Perunalastut

Perunalastut ovat ohuita, friteerattuja perunaviipaleita, ja ne ovat yksi 1800-luvun eniten keskustelua herättäneistä keksinnöistä. Siitä, kuka perunalastut keksi ja ryhtyi myymään niitä, on monia tarinoita, ja on lähes mahdotonta tietää, onko mikään niistä todenperäinen.

Perunalastuja

Yleisin tarina kertoo kokista nimeltä George Crum. Elokuun 24. päivänä vuonna 1853 eräs Crumin asiakkaista oli tyytymätön, ja Crum halusi saada tyytymättömän asiakkaan tyytyväiseksi. Hän leikkasi perunoita ohuiksi viipaleiksi ja paistoi ja suolasi ne. Nyt aiemmin tyytymättömän asiakas olikin erittäin tyytyväinen. Tarina voi hyvinkin olla totta, mutta samalla tiedetään, että myös monet muut kokit kehittivät vastaavanlaisia ideoita saman vuosisadan aikana. Yksinomaan USA:ssa on samantyyppisiä reseptejä parissakin keittokirjassa, ja myös Isossa-Britanniassa kehiteltiin omia variantteja.

Perunalastuja alettiin myydä elintarvikemyymälöissä vasta 1890-luvulla, ja niiden valmistuksen ja myynnin varsinainen kasvu alkoi vasta sen jälkeen, kun valmistusta helpottava rasvakeitin keksittiin 1920-luvun lopussa. Seuraavan vuosikymmenen aikana myös pakkaukset muuttuivat, joten perunalastuja voitiin kuljettaa pitkienkin matkojen päähän USA:ssa. Euroopassa perunalastujen myynti kaupoissa yleistyi vasta 1950-luvulla.

Kysymyksiä tekstistä ”Perunalastut”

Pane rasti ruutuun sen vastauksen kohdalle, joka mielestäsi on oikea. Saat rastittaa vain yhden vastausvaihtoehdon.

1. Mistä syystä kirjoittaja on laatinut tämän tekstin?

- A ☐ Kertoakseen lukijoille perunalastujen historiasta.
B ☐ Viihdyttääkseen lukijaa hausalla tarinalla.
C ☐ Antaakseen lukijalle ohjeita perunalastujen valmistuksesta.

2. Tiedetäänkö, kuka perunalastut keksi?

- A ☐ Kyllä, se oli George Crum.
B ☐ Ei, on useampiakin mahdollisia henkilöitä.
C ☐ Ei, mutta sitä vastoin tiedetään, *missä* ne keksittiin.

Mitkä väitteet sopivat siihen, mitä perunalastuista kerrotaan tekstissä?

Pane rasti ruutuun Kyllä- tai Ei-vaihtoehdon jokaisen väitteen jälkeen.

	Kyllä	Ei
3. Tiedämme suunnilleen, kuinka pitkään perunalastuja on syöty.	☐	☐
4. Eurooppa oli ensimmäinen maanosa, jossa perunalastuja myytiin.	☐	☐
5. On useampiakin syitä siihen, miksi perunalastujen syönti lisääntyi 1900-luvulla.	☐	☐

Vastaa seuraavaan kysymykseen suullisesti.

6. Voitko kertoa lyhyesti omin sanoin, mistä tekstissä kerrotaan?

Textpaket 3

Skorpioni – hämähäkkieläin, jolla on pistin

Lämpimillä alueilla ei kannata työntää sormiaan muurien tai kivikasojen pieniin reikiin. Myös kengät, joita ei ole käytetty vähään aikaan, on hyvä ravistella ja tyhjentää. Ne eivät ehkä olekaan enää tyhjä. Skorpionit eivät nimittäin pidä valosta, vaan ne maata lymyävät onkaloissa ja muissa pimeissä paikoissa päivisin. Skorpioneja on lämpimissä maissa kaikkialla maapallolla, mutta niitä näkee harvoin.

Pistää uhrinsa kuoliaaksi

Skorpionit voivat olla erittäin myrkyllisiä, vaikka useimpien lajien pistot eivät olekaan tappavia meille ihmisille. Skorpionien pituus vaihtelee yhdestä kahteenkymmeneen senttimetriin sen mukaan, mistä lajista on kyse. Kaikilla skorpioneilla on myrkkypistin hännän päässä. Tappaessaan saaliinsa skorpioni tarttuu siitä kiinni saksillaan, taivuttaa häntänsä selän ylitse ja pistää uhriaan. Pelästynyt skorpioni pyörähtelee nopeasti ympäriinsä kohdistaaakseen pistimensä jatkuvasti vihollisen suuntaan.

Yöllä skorpionit metsästävät isoja hämähäkkejä ja erilaisia pikkuötököitä. Liikkuessaan ne tunnustelevat alustaa saksillaan, ja tarttuvat sitten saaliiseensa ja tappavat sen myrkkypistimellään.

Skorpioni

Kysymyksiä tekstistä ”Skorpioni”

Vastaa Kyllä tai Ei seuraaviin kysymyksiin tekstistä.

	Kyllä	Ei
1. Viihtyykö skorpioni pimeässä?	☐	☐
2. Voivatko <i>kaikki</i> skorpionit tappaa ihmisen?	☐	☐
3. Ovatko kaikki skorpionit yhtä suuria?	☐	☐
4. Pyydystääkö skorpioni uhrinsa saksillaan?	☐	☐

Vastaa seuraaviin kysymyksiin suullisesti.

5. Voitko kertoa lyhyesti omin sanoin, mistä tekstissä kerrotaan?
6. Skorpionia koskevassa tekstissä lukee, että kengät on syytä ravistella tyhjiksi. Miksi luulet, että niin pitää tehdä? Voitko kertoa, miksi ajattelet niin?

Perunalastut

Perunalastut ovat ohuita, friteerattuja perunaviipaleita, ja ne ovat yksi 1800-luvun eniten keskustelua herättäneistä keksinnöistä. Siitä, kuka perunalastut keksi ja ryhtyi myymään niitä, on monia tarinoita, ja on lähes mahdotonta tietää, onko mikään niistä todenperäinen.

Perunalastuja

Yleisin tarina kertoo kokista nimeltä George Crum. Elokuun 24. päivänä vuonna 1853 eräs Crumin asiakkaista oli tyytymätön, ja Crum halusi saada tyytymättömän asiakkaan tyytyväiseksi. Hän leikkasi perunoita ohuiksi viipaleiksi ja paistoi ja suolasi ne. Nyt aiemmin tyytymättömän asiakas olikin erittäin tyytyväinen. Tarina voi hyvinkin olla totta, mutta samalla tiedetään, että myös monet muut kokit kehittivät vastaavanlaisia ideoita saman vuosisadan aikana. Yksinomaan USA:ssa on samantyyppisiä reseptejä parissakin keittokirjassa, ja myös Isossa-Britanniassa kehiteltiin omia variantteja.

Perunalastuja alettiin myydä elintarvikemyymälöissä vasta 1890-luvulla, ja niiden valmistuksen ja myynnin varsinainen kasvu alkoi vasta sen jälkeen, kun valmistusta helpottava rasvakeitin keksittiin 1920-luvun lopussa. Seuraavan vuosikymmenen aikana myös pakkaukset muuttuivat, joten perunalastuja voitiin kuljettaa pitkienkin matkojen päähän USA:ssa. Euroopassa perunalastujen myynti kaupoissa yleistyi vasta 1950-luvulla.

Kysymyksiä tekstistä ”Perunalastut”

Pane rasti ruutuun sen vastauksen kohdalle, joka mielestäsi on oikea. Saat rastittaa vain yhden vastausvaihtoehdon.

1. Mistä syystä kirjoittaja on laatinut tämän tekstin?

- A ☐ Kertoakseen lukijoille perunalastujen historiasta.
B ☐ Viihdyttääkseen lukijaa hausalla tarinalla.
C ☐ Antaakseen lukijalle ohjeita perunalastujen valmistuksesta.

2. Tiedetäänkö, kuka perunalastut keksi?

- A ☐ Kyllä, se oli George Crum.
B ☐ Ei, on useampiakin mahdollisia henkilöitä.
C ☐ Ei, mutta sitä vastoin tiedetään, *missä* ne keksittiin.

Mitkä väitteet sopivat siihen, mitä perunalastuista kerrotaan tekstissä?

Pane rasti ruutuun Kyllä- tai Ei-vaihtoehdon jokaisen väitteen jälkeen.

	Kyllä	Ei
3. Tiedämme suunnilleen, kuinka pitkään perunalastuja on syöty.	☐	☐
4. Eurooppa oli ensimmäinen maanosa, jossa perunalastuja myytiin.	☐	☐
5. On useampiakin syitä siihen, miksi perunalastujen syönti lisääntyi 1900-luvulla.	☐	☐

Vastaa seuraavaan kysymykseen suullisesti.

6. Voitko kertoa lyhyesti omin sanoin, mistä tekstissä kerrotaan?

Uni

Kaikki tarvitsevat unta, niin ihmiset kuin eläimetkin. Mutta miksi? Tutkijatkaan eivät tiedä vastausta siihen. Eivätkä myöskään siihen, mitä tapahtuu nukkuessamme. Mutta siitä, että tarvitsemme unta, ei ole epäilystäkään. Ilman unta me kuolemme.

Uni on eräänlaista lepoa. Nukkuessasi et kuitenkaan ole tietoinen siitä, mitä ympärilläsi tapahtuu. Voitaisiin tavallaan sanoa, että olet tajuton nukkuessasi. Tajuttomuus ei kuitenkaan ole niin syvä, etteikö sinua voitaisi herättää.

Unisykli

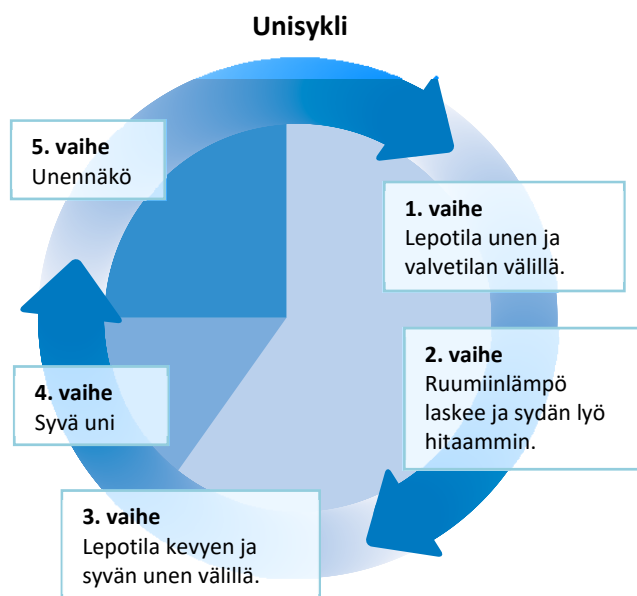
Uni koostuu useista toistuvista sykleistä, jotka kukin kestävät noin 90 minuuttia. Jokainen unisykli koostuu viidestä vaiheesta, katso oheista kaaviokuva.

Unennäkö ja syvä uni

Viidettä unisyklin vaihetta kutsutaan unennäköksi eli REM-uneeksi. Tässä vaiheessa silmät liikkuvat nopeasti, ja juuri silloin näemme unta. Unennäkö on pinnallista, eli emme silloin nuku kovin syvää unta. Unennäkö toistuu joka 90. minuutti ja kestää noin neljäsosan unisyklistä. Eräs toinen unisyklin vaihe on syvä uni. Sen aikana elimistömme palautuu ja kykymme oppia uutta paranee. Syvän unen aikana osaamiskykymme vahvistuu, niin että oppi painuu helpommin mieleemme.

Menetetyn unen korvaaminen

Jos jonain iltana olet valveilla erittäin myöhään, saatat helposti kuvitella, että sinun seuraavana yönä on nukuttava kaksinkertainen määrä. Se ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Elimistö kykenee korvaamaan menetetyn unen melko hyvin. Nukuttuasi liian vähän palautut nukkumalla syvempää unta.

Kysymyksiä tekstistä ”Uni”

Mitkä väitteet pitävät paikkansa verrattuna tekstin kuvaukseen unesta? Pane rasti yhteen ruutuun Kyllä- tai Ei-kohtaan jokaisen väitteen jälkeen.

	Kyllä	Ei
1. Tutkijat tietävät, miksi ihmiset tarvitsevat unta.	☐	☐
2. Unennäön aikana nukumme pinnallista unta.	☐	☐
3. Näemme unta suurimman osan yötä.	☐	☐
4. Meidät on helpompi herättää ennen unennäköä kuin unennäkövaiheen jälkeen.	☐	☐

Jatka lausetta panemalla rasti ruutuun sen vastauksen kohdalle, joka mielestäsi on oikea. Saat rastittaa vain yhden vastausvaihtoehdon.

5. Jos on nukkunut liian vähän yhtenä tai kahtena yönä...
- A ☐ on seuraavana yönä nukkuttava kaksinkertainen määrä univelan korvaamiseksi.
- B ☐ elimistö kykenee korvaamaan univelan siten, että nukumme syvempää unta seuraavana yönä.
- C ☐ seuraavana iltana on mentävä nukkumaan erityisen varhain univelan korvaamiseksi.

Vastaa seuraavaan kysymykseen suullisesti.

6. Voitko kertoa lyhyesti omin sanoin, mistä tekstissä kerrotaan?

Maito

Sanomalehden mielipidekirjoitus

Ruotsissa kaikki oppilaat saavat lounaan koulussa, ja sen yhteydessä tarjotaan usein maitoa. Viime aikoina on alettu keskustella siitä, onko maidon juominen todellakin hyväksi. Seuraavassa on kahden eri henkilön mielipiteet maidon tarjoamisesta koulussa.

1.

Antakaa koululaisille vettä maidon sijasta

Lehmänmaidon tarjoaminen kouluissa ei ole luonnollista. Ihminen on ainoa laji maailmassa, joka juo toisen lajin maitoa.

Laaja Uppsalan yliopistossa suoritettu tutkimus, joka oli luettavissa viime keskiviikon lehdestä, kääntää vanhat, lehmänmaitoa koskevat epäkriittiset mielikuvamme ylösalaisin. Tutkijat ovat todenneet, että suuri maidonkulutus voidaan kytkeä lyhyempään elinikään ja luunmurtumien määrän lisääntymiseen.

Lehmänmaito ei ole luonnollista eikä hyväksi kansanterveydelle ja ympäristölle. Siksi on korkea aika lopettaa lehmänmaidon tarjoaminen Ruotsin kouluissa ja opettaa lapsille ympäristön kannalta parempia juomatapoja, eli janon sammuttamista vedellä.

Anders Svensson

Syö kasvisruokaa -yhdistyksen edustaja

2.

Maitoa tarvitaan kouluaterioilla

Vastaus Anders Svenssonille

Anders Svensson ei halua, että lapset saavat maitoa kouluissa. Me ja YK olemme päinvastaista mieltä – kaikki lapset ansaitsevat saada ilmaista maitoa koulussa.

Maito sisältää yhteensä 18 niistä 22 ravintoaineesta, joita me tarvitsemme päivittäin. Maito on myös tärkeä turvallisuustekijä, mitä tulee lasten ravinnon saantiin koulupäivän aikana. Niissä maissa, joissa ruoasta on puute, koulussa tarjottu maito saattaa olla elintärkeä ravinnonlähde monille lapsille. Lisäksi tuoreet tutkimukset ovat osoittaneet, että koululounas ei sisällä riittävästi ravintoaineita, elleivät lapset saa maitoa sen kanssa.

Ravintotutkija Ulla Rosander Kristianstadin korkeakoulusta on analysoinut noin 10-vuotiaiden lasten kouluruoan ravintosisällön viikon aikana kolmessa eri koulussa eräässä Ruotsin kaupungissa. Kouluilla oli identtiset lounasruokalistat. Tuloksista kävi ilmi, että maidon juominen lounaan yhteydessä oli tärkeää, ja että se oli erityisen tärkeää, jos lapset söivät pieniä annoksia tai eivät ehtineet syödä riittävästi lounastauolla. Maito oli tarpeen, jotta lapset saisivat riittävästi muun muassa kalsiumia, B12-vitamiinia ja magnesiumia. Siksi maidolla on itsestään selvä paikka koulussa.

Petra Strandberg

Ruotsin maitotilallisten edustaja

Kysymyksiä tekstistä ”Maito – sanomalehden mielipidekirjoitus”

Pane rasti ruutuun sen vastauksen kohdalle, joka mielestäsi on oikea. Saat rastittaa vain yhden vastausvaihtoehdon.

1. Miksi Strandberg on sitä mieltä, että maito on tärkeää koululaisille?

- A ☐ Maidon ansiosta lapset syövät enemmän koulussa.
B ☐ Maidon ansiosta elämme pidempään.
C ☐ Maito sisältää monia ravintoaineita.

2. Miksi Svensson on sitä mieltä, että koululaisten tulee juoda vettä maidon sijasta?

- A ☐ Vesi on halvempaa kuin maito.
B ☐ Vesi on ympäristön kannalta parempi vaihtoehto.
C ☐ Vesi sammuttaa janon paremmin.

3. Mitä tutkimustulokset ovat tekstien mukaan osoittaneet?

- A ☐ Että maidon juonnilla on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia.
B ☐ Että kouluruoka sisältää tarpeeksi ravintoaineita myös ilman maitoa.
C ☐ Että suuri maidonkulutus vahvistaa luustoa.

4. Miksi Strandberg kirjoittaa lehteen?

- A ☐ Hän haluaa selittää, miksi Svensson hänen mielestään on väärässä.
B ☐ Hän haluaa selittää, miksi veden juominen on hyväksi ympäristön kannalta.
C ☐ Hän ei halua, että lapset syövät liian vähän ruokaa koulussa.

Mitkä väitteet vastaavat sitä, mitä maidosta on kirjoitettu tekstissä?

Pane rasti yhteen ruutuun Kyllä- tai Ei-vastauksen kohdalle jokaisen väitteen jälkeen.

	Kyllä	Ei
5. Svensson väittää, että elinikä lyhenee, jos juo liikaa maitoa.	☐	☐
6. Svensson ja Strandberg viittaavat kirjoituksissaan samoihin tutkijoihin.	☐	☐
7. Tutkijat vaikuttavat olevan yksimielisiä maidon vaikutuksista.	☐	☐

Vastaa seuraaviin kysymyksiin suullisesti.

8. Voitko kertoa lyhyesti omin sanoin, mistä tekstissä kerrotaan?
9. Kumpi teksteistä sai sinut vakuuttuneemmaksi? Voitko kertoa, miksi ajattelet niin?

Maaailman kaupungit kasvavat yhä nopeammin

Maaailman urbanisaatio jatkuu yhä nopeampaan tahtiin. YK:n ennusteen mukaan maaailman kaupunkiväestön määrän odotetaan kasvavan yhteensä 2,4 miljardilla vuoteen 2050 mennessä. Kaupunkien on ehkä laajennuttava koko Intiaa vastaavan pinta-alan verran, jotta kaikille olisi tilaa.

1900-luvulla maaailman kaupunkiväestön määrä kasvoi 220 miljoonasta 2,8 miljardiin. Vuonna 2008 kaupungeissa ja taajamissa asui YK:n mukaan ensimmäisen kerran enemmän ihmisiä kuin maaseudulla.

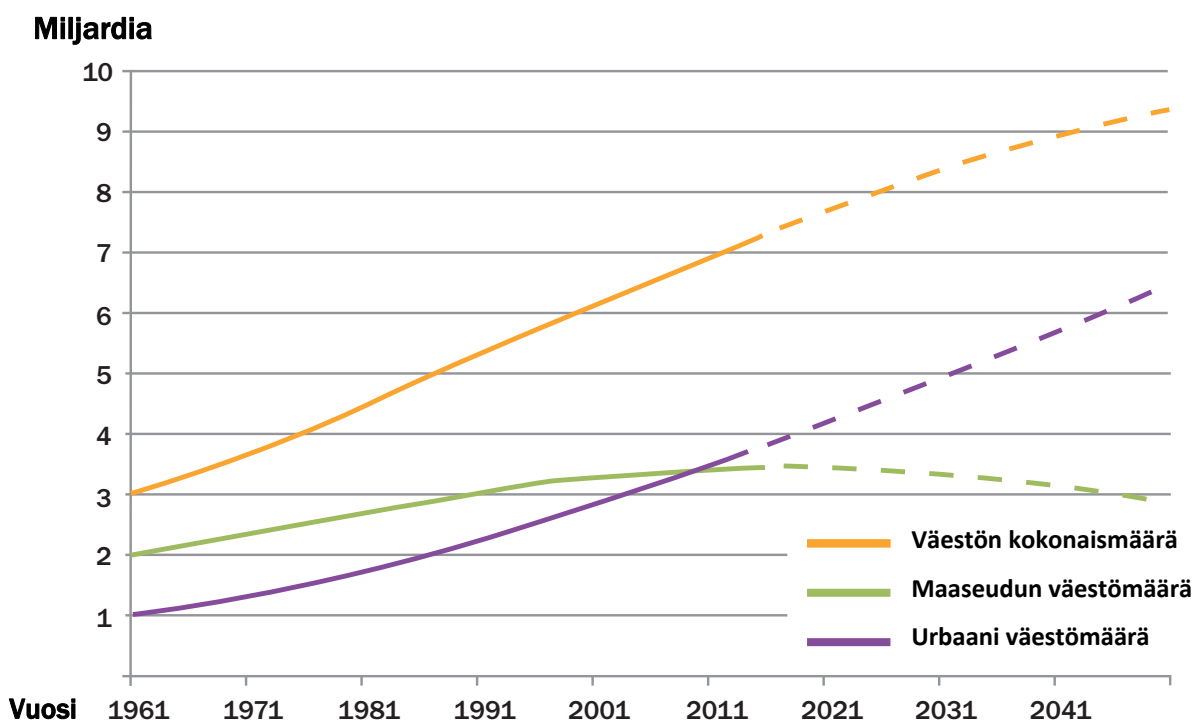
Vuonna 2013 kaupungeissa laskettiin asuvan yhteensä 3,6 miljardia ihmistä, mutta YK:n ennusteiden mukaan luvun odotetaan kasvavan noin 5 miljardiin vuonna 2030, ja ylittävän 6 miljardia vuonna 2050. Euroopassa ja Pohjois- ja Etelä-Amerikassa suurin osa väestöstä asuu jo nyt kaupungeissa ja taajamissa, kun taas Afrikalla ja Aasialla on edessään dramaattinen urbanisaation kasvukausi.

Kasvavat kaupungit sekä ongelma että mahdollisuus

Kasvavat kaupungit merkitsevät monin tavoin suurta haastetta, koska nopea urbanisaatio johtaa sekä terveys- että ympäristöongelmiin. Kyse voi olla esimerkiksi ilmansaasteista ja puutteellisista saniteettiolosuhteista. Samalla suurkaupunkialueiden kasvu antaa monille ihmisille mahdollisuuksia, joita maaseutu ei voi tarjota, kuten esimerkiksi uusia työpaikkoja, parempaa terveyden- ja sairaanhoitoa sekä koulutusmahdollisuuksia.

Se, että yhä useammat ihmiset asuvat lähekkäin, merkitsee myös, että energian ja kuljetusten tarve vähenee, mikä taas voi vähentää ilmaston kuormitusta.

Maaailman väkiluvun kehitys vuosina 1961–2012 ja ennuste vuosille 2013–2050

Kysymyksiä tekstistä ”Maailman kaupungit kasvavat yhä nopeammin”

Rastita se vastausvaihtoehto, joka on mielestäsi oikea. Saat rastittaa vain yhden vaihtoehdoista.

1. Mikä on tekstin mukaan tärkein kielteinen vaikutus ihmisten muuttaessa kaupunkeihin?
A ☐ Ympäristön huononeminen kaupungeissa.
B ☐ Kaupunkien laajentuminen.
C ☐ Kuljetustarpeiden kasvu.
2. Suurin piirtein kuinka monta asukasta kaupungeissa lasketaan olevan vuonna 2040?
A ☐ Noin 6,4 miljardia
B ☐ Noin 3,6 miljardia
C ☐ Noin 5,7 miljardia
3. Mikä on tekstin mukaan tärkein syy kaupunkien väestömäärän kasvuun?
A ☐ Kaupungeissa eläminen on ympäristön kannalta parempi vaihtoehto.
B ☐ Kaupungeissa on paremmat elinehdot.
C ☐ Siirtyminen paikasta toiseen on helpompaa kaupungeissa.
4. Miten maailman väestö jakautui kaupunkien ja maaseudun välillä vuonna 1961?
A ☐ Maaseudun väestömäärä oli suurin piirtein kaksinkertainen kaupunkeihin verrattuna.
B ☐ Kaupungeissa oli enemmän asukkaita kuin maaseudulla.
C ☐ Kaupungeissa oli yhtä paljon asukkaita kuin maaseudulla.

Vastaa seuraaviin kysymyksiin suullisesti.

5. Voitko kertoa lyhyesti omin sanoin, mistä tekstissä kerrotaan?
6. Tekstin mukaan yhä useammat asuvat tulevaisuudessa kaupungeissa. Mitä etuja maaseudulla asumisella voi mielestäsi olla kaupunkiasumiseen verrattuna? Voitko kertoa, miksi ajattelet niin?

Litteraturförteckning

Aisopos. Den girige. I: *Aisopos' fabler*. Ny översättning av Erik Hedén med illustrationer av Arthur Rackham. 1919. Stockholm: Svenska andelsförlaget. (bearbetad)

Aronsson, Karin & Stellan Ottosson, 1993. Lejonet och räven. I: K. Aronsson & S. Ottosson; illustrationer I-K Eriksson & M. Korotyńska, *Min läsebok Blå rosen*. 2:a uppl. Stockholm: Liber. (bearbetad)

Borgström, Håkan, 2010. Sover kroppen när du sover? I: H. Borgström. 2010. *Kroppens mysterier*. Enskede: Borgströms Förlag. (bearbetad)

Carlberg, Jonas, 2014. Mjölken behövs till skolmaten. *Upsala Nya tidning*. Insändare. Publicerad 2014-11-11. (bearbetad)

En karta över en ö. Kartan och frågorna anpassade från IEA Reading Literacy Study. © 1990. International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA). The Hague: International Association for the Evaluation of Educational Achievement (IEA), IEA Secretariat¹.

Harrison, Dick, 2014. Hur länge har vi ätit potatischips? Historiebloggen. *Svenska Dagbladet* <http://blog.svd.se/historia/2014/09/28/hur-lange-har-vi-atit-potatischips/?fromMobile=true> Publicerad 2014-09-28. Hämtad 2014-10-19. (bearbetad)

Moström, Jerker, 2013. Världens städer växer allt snabbare. SCB. Statistiska centralbyrån. <http://www.scb.se/sv/Hitta-statistik/Artiklar/Varldens-stader-vaxer-allt-snabbare/#> Publicerad 2013-10-10. Hämtad 2015-01-08. (utdrag)

Paulsson, Jonas, 2014. Ge barnen havremjolk i stället. *Upsala Nya Tidning*. Insändare. Publicerad 2014-11-04. (bearbetad)

Åström, Karin, 2001. Skorpionen – ett spindeldjur med gadd. I: S. Andersson, K. Åström & S. Rune. *Boken om världen*. Stockholm: Liber. (Utdrag)

Bildförteckning

Lejonet och räven. Eriksson, Inga-Karin, 1993. I: K. Aronsson & S. Ottosson; illustrationer I-K Eriksson & M. Korotyńska, *Min läsebok Blå rosen*. 2. uppl. Stockholm: Liber.

Fotografi på skorpion. Hämtad 2015-06-24
[https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6d/Emperor_scorpion_or_Imperial_scorpion_\(Pandinus_imperator\).jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/6d/Emperor_scorpion_or_Imperial_scorpion_(Pandinus_imperator).jpg)

Fotografi på potatischips. Hämtad 2015-02-03
https://pixabay.com/p-476359/?no_redirect

¹ Att IEAs skrifter, studiematerial och undersökningar med organisationens tillstånd får användas för forsknings- och utbildningsändamål ska inte tolkas som att IEA medverkat i eller godkänt någon del av forskningen, eller rapporteringen kring den, eller de utbildningsprogram vari materialet används.